

MEDLEMSRAPPORTERING FOR Bergen kommune

For 2020

OFFENTLIG SEKTOR

”Å stille etiske- og sosiale krav i offentlige anskaffelser er nødvendig for å fremme anstendige arbeids- og miljøforhold. Det vil også styrke prinsippet om likebehandling, som er en forutsetning for velfungerende og effektive markeder.”

Til lesere av rapporten

Offentlig sektor er landets største kunde og forbruker. Med dette følger stor innkjøpsmakt og et stort ansvar. Gjennom forvaltningen av fellesskapets ressurser bør offentlige virksomheter gå foran og etterspørre varer som er tilvirket etter høye etiske og sosiale standarder for arbeids- og miljøforhold i leverandørkjeden.

Medlemmer i Etisk handel Norge har forpliktet seg til å bruke sin innflytelse til å øke oppslutningen om etisk handel. For medlemmer i offentlig sektor betyr det at innkjøpsmakten skal brukes på en måte som fremmer ansvarlig handel og rettferdig konkurranse mellom leverandører, der samfunnsansvar er en viktig komponent på linje med pris, kvalitet, leveringssikkerhet, osv. En viktig målsetting er derfor at etisk handel skal bidra til at useriøse leverandører ikke tildeles offentlige kontrakter. En annen, og like viktig målsetting, er at offentlig sektor anskaffer varer og tjenester på en måte som bidrar til at de som lager produktene får sine grunnleggende rettigheter oppfylt og at produksjonen ikke er til skade for miljøet.

Medlemmer i Etisk handel Norge er forpliktet til årlig å rapportere om fremdriften i arbeidet med etisk handel. Rapporten er offentlig tilgjengelig. Medlemmenes innmeldingstidspunkt vil påvirke hvor langt de har kommet.

Rapporteringsmalen for medlemmer i offentlig sektor ble revidert 2013, blant annet for å gi et bedre og klarere bilde av medlemmenes arbeid med etisk handel i leverandørkjeden. Andre forhold som miljøvennlige innkjøp, sosial dumping og anskaffelse av rettferdig handel-merkede varer er også viktig, men ikke en del av denne rapporten.

Heidi Furustøl
Daglig leder Etisk handel Norge

Forord fra: **Innkjøpsjef Birgitte Gullestad**

Etter en rekke år med prøving og feiling, er det å stille krav om ivaretagelse av ILOs kjernekonvensjoner nå grunnleggende for kommunens anskaffelser. Som stor innkjøper av varer og tjenester som produseres utenfor Norge, vil vi så langt som mulig benytte vår adgang til å fremme menneskerettigheter hos våre leverandører og deres underleverandører.

Gjennom medlemskapet i Etsk Handel Norge har vi fått bredere kunnskap og vi har etablert nyttige kontaktpunkt hos andre offentlige oppdragsgivere. Vi tar nå i større grad initiativ når det gjelder å stille mer spissede krav til våre leverandører og har nødvendig selvtillit til å utfordre og følge opp de tilbakemeldinger vi får. Nettverket vi har fått via EHN gir en plattform for strukturerte diskusjoner om konkrete tema som dukker opp i vårt daglige arbeid. Videre gir det en mulighet til å samarbeide mer effektivt og slagkraftig for åpenhet i kommunens leverandørkjeder. Kommunens prosjekt der vi ønsket å undersøke leverandørkjeden for batterier for et utvalg elbiler, har gitt oss erfaring med hvor nyttig det er med samarbeid på tvers av virksomheter og organisasjoner.

Kommunen etablerte i 2019 et rammeverk for arbeidet med menneske- og arbeidstakerrettigheter gjennom byrådssaken "Respekt for grunnleggende menneskerettigheter i kommunens anskaffelser". Rutinen som er forankret i anskaffelseslovens § 5 forplikter kommunen til å stille krav og følge opp kravene. Vi har erkjent at det er sistnevnte som tidligere har vært den største utfordringen i arbeidet med åpne og ryddige leverandørkjeder. Kravene skal følges opp ved ordinær kontraktsoppfølging og gjennom egne grundigere kontroller basert på risiko. Kommunen har derfor tatt grep ved å ytterligere profesjonalisere arbeidet med kontraktsoppfølging og ikke minst ved å etablere en sentral enhet ved Innkjøp konsern i 2020 som har et overordnet ansvar for samfunnsansvar i kommunens anskaffelser. I samarbeid med kommunens ulike enheter er det utarbeidet en "Plan for etterkontroll 2020-2021" hvor kontroll av leverandørkjeder inngår. Erfaringene så langt er at arbeidet fungerer i samsvar med det som var intensjonen. Det vil si økt kvalitet, enhetlig praksis og flere og mer målrettede kontroller.

Om virksomheten:

Navn:

Bergen kommune

Antall ansatte:

19 164

Samlet innkjøp av varer og tjenester, inkl. investeringer, i rapporteringsåret (NOK):

6 750 000 000

Anskaffelser og leverandører som omfattes av årsrapporten:

Antall anskaffelser som omfattes av rapporten:

Hvilke varer som omfattes:

Det stilles krav i anskaffelser av risikotjenester- og produkter ihht. DFØs risikoliste.

Antall leverandører:

Totalverdi (cirka) på anskaffelsene som omfattes av rapporten (NOK):

Kontaktinformasjon for rapporten:

Navn: Juni Lexau

Stilling: Rådgiver miljø- og samfunnsansvar

Epost: juni.lexau@bergen.kommune.no

Telefon: 93094014

Innmeldingsår i Etisk handel Norge:

2018

“Vi arbejder for åpenhet i leverandørkjeden”

Foto: Flickr, ILO Better Work Programme

Prioriterte mål / aktiviteter i rapporteringsåret

Mål / aktiviteter for rapporteringsåret	Status / fremdrift
<p>1. januar 2020 ble det gitt midler til to ekstra stillinger ved Innkjøp konsern for arbeid med samfunnsansvar i anskaffelsene. En av stillingene er besatt. Den andre personen ansettes trolig i løpet av første halvår 2020. I år vil det være viktig med opplæring av de nye ressursene, samt sørge for at vi etablerer et kontaktnett av samarbeidsparter i kommunens avdelinger. Vi vil prioritere å besøke alle relevante avdelinger fysisk i løpet av 2020 hvor temaet vil være samfunnsansvar i kommunens anskaffelser.</p>	<p>To nye stillinger ble besatt i løpet av 2020. Vi har avholdt møter med alle relevante avdelinger i kommunen. Disse ble, grunnet pandemien, avholdt digitalt i stedet for fysisk.</p>
<p>Det er særlig klima/miljø som skal løftes og standardiseres i Bergen kommune i 2020. Dette skal blant annet skje gjennom en ny byrådssak, som også vil omhandle dyrevelferd.</p>	<p>Sakene er noe forsinket, men har vært på intern høring og revisjon. Vi regner med de vil behandles politisk i løpet av våren 2021.</p>
<p>Det vil fortsatt være behov for å arbeide med implementering av nye krav, eventuell tilpasning av disse for å passe med andre kontrakter enn rammeavtaler, og veiledning av innkjøpere og kontraktsforvaltere.</p>	<p>Det er gjort flere tilpasninger i kontraktskravene, og det vil nok bli gjort ytterligere tilpasninger i løpet av 2021, særlig knyttet til kontrakter innenfor bygg og anlegg.</p> <p>Det er gjennomført flere opplæringstiltak, og flere ansatte deltok på Etisk handel Norges kurs i aktsomhetsvurderinger høsten 2020. Vi har også jobbet mer konkret og casebasert, ved å gjennomgå leverandørenes dokumentasjon sammen med kontraktsoppfølgere i kommunen.</p>
<p>I løpet av året 2020 vil vi særlig arbeide videre med el-kjøretøy-problematikken. Vi ønsker å søke samarbeidsparter og løfte fram vårt nye åpenhetskrav i leverandørkjeden i bilindustrien. Dette vil bli særlig relevant i ny konkurranse på biladministrative tjenester (nåværende avtale utløper 31.12.2020).</p>	<p>Dette har vært vårt hovedsatsingsområde i 2020, som også fortsetter inn i 2021. Vi har kommunisert bredt og tydelig hva vi forventer i ny konkurranse, sendt kontraktsdokumenter på høring, og etablert et samarbeid med Oslo- og Stavanger kommune om en ambisiøs tilnærming til åpenhet i elbilbransjen. Vi har også hatt møte med elbilforeningen, og fått informasjon fra Amnesty og Raftostiftelsen, som vi har benyttet konkret ovenfor vår leverandør og deres underleverandører i nåværende kontrakt for biladministrative tjenester.</p>

Prioriterte mål / aktiviteter for kommende rapporteringsår

Mål / aktiviteter

Vi vil jobbe ytterligere med tilpasning og implementering av kontraktskrav, særlig innenfor bygg og anlegg.

Vi vil planlegge og evt gjennomføre en etterkontroll/revisjon e.l. i fabrikk. Det er ikke besluttet hvilket kontraktsområde vi vil velge per tidspunkt, men bygg/anlegg ansees som relevant.

Vi vil lyse ut og inngå kontrakt om biladministrative tjenester hvor krav om ansvarlig forretningspraksis og åpenhet i leverandørkjeden særlig vil vektlegges ved kvalifisering og gjennom tett kontraktsoppfølging.

Vi har startet arbeidet med ny anskaffelsesstrategi, som antagelig vil vedtas i løpet av 2021. Det er påregnelig at samfunnsansvar vil vektlegges også i revidert anskaffelsesstrategi.

1. FORANKRING

Forankring, organisering og kompetanse

1. FORANKRING, ORGANISERING OG KOMPETANSE

1.1 Hvordan arbeid med etisk handel er forankret og organisert i virksomheten

Om arbeidet med etisk handel er forankret i strategiske prosesser / dokumenter.

Bergen kommunes Anskaffelsesstrategi 2017-2020 mål 5 sier at Bergen skal være en foregangskommune for samfunnsansvar i sine anskaffelser. Anskaffelsesstrategien er vedtatt av Bystyret i Bergen. I tiltak 4.2 ble det besluttet at det skulle etableres rutiner i samsvar med anskaffelsesloven § 5, og at rutineene skulle fastsettes i en egen byrådssak. Byrådssak 1076/19 ble vedtatt 14. mars 2019. I juni 2018 vedtok Bystyret i Bergen også en Strategi for etisk og rettferdig handel. Bergen kommune ble sent i 2018 Fairtradeby.

Om det er utarbeidet en konkret plan eller tilsvarende for mål / aktiviteter som gjelder rapporteringsåret.

Som en naturlig følge av de egnede rutineene, ble det i 2019 utarbeidet standardkrav og kontraktsoppfølgingsrutiner for å fremme etisk handel i våre leverandørkjeder. Det skal nå stilles krav i alle risikokontrakter. Når det gjelder særlige oppfølgingsaktiviteter ovenfor våre leverandører, så legges dette inn i kommunens årlige "Plan for etterkontroll".

Om det rapporteres på fremdriften i arbeidet med etisk handel til administrativ / politisk ledelse i virksomheten.

Alle kommunens anskaffelser legges inn i et elektronisk kontraktsadministrasjonssystem (KAV). I systemet er det lagt inn et eget felt med tittel "etisk produksjon", slik at vi fra sentralt hold kan følge opp over tid hvilke avtaler det er stilt krav i og hvilke det ikke er stilt krav i. Oversikt over kontrakter med og uten krav sendes årlig til aktuell ledelse, som blir bedt om å undersøke om sentrale rutiner har vært fulgt og eventuelt iverksette hensiktsmessige tiltak for bedre etterlevelse.

Om en person i virksomheten har ansvar for arbeidet med etisk handel.

Det overordnede ansvaret for etisk handel i anskaffelsene til kommunen ligger hos Innkjøp konsern v/ innkjøpssjef Birgitte Gullestad. Den daglige oppfølgingen ivaretas av Sentral samfunnsansvarsgruppe v/Innkjøp konsern, bestående av tre personer. Gruppen ledes av rådgiver Juni Skjold Lexau.

Om andre personer i virksomheten er involvert i arbeidet med etisk handel.

Alle som gjennomfører og følger opp risikokontrakter på vegne av kommunen, er engasjert i arbeidet. I tillegg er det en egen næringsrådgiver i kommunen som administrerer Bergen kommunes Strategi for etisk og rettferdig handel.

1.2 Kompetanseutvikling og opplæring

Om deltakelse på kurs og/eller andre kompetansehevede tiltak i rapporteringsåret for å øke kunnskapen om etisk handel hos ansatte.

Høsten 2020 deltok flere ansatte i kommunen i Etisk handel Norges "felles opplæring i aktsomhetsvurderinger". For øvrig forsøker vi å få med oss relevante kurs og fagdager i regi av Etisk handel Norge, DFØ og andre.

Om virksomheten har identifisert behov for opplæring og/eller andre kompetansehevende tiltak knyttet til etisk handel.

Det vil være kontinuerlig behov for veiledning og opplæring i organisasjonen. Vi gir både råd og veiledning i den enkelte konkurranse og den enkelte kontrakt, og vi tilbyr mer generell opplæring til nøkkelpersoner. Vi arbeider mer case-basert for å kunne følge opp at leverandører leverer riktig type dokumentasjon og at den sier noe om hvordan leverandøren arbeider og hvordan de prioriterer. Utfordringen ligger hovedsakelig i å omsette et vanskelig fagfelt til noe praktisk håndterbart i den enkelte konkurranse/kontrakt.

2. IMPLEMENTERING

Implementering av etisk handel i anskaffelsesprosessen

Foto: Kirkens Nødhjelp

2. IMPLEMENTERING AV ETISK HANDEL I ANSKAFFELSESPROSESSEN

2.1 Risikokartlegging

Beskriv metode og/eller kilder for risikokartlegging virksomheten bruker, før eller etter inngåelse av kontrakt, for å identifisere risiko for mulige brudd på arbeidstakerrettigheter og miljøforhold i leverandørkjeden.

Bergen kommunes rutiner inneholder føringer for hvordan dette skal gjennomføres.

I planleggingsfasen av en anskaffelse vil DFØs høyrisikoliste legges til grunn for å vurdere i hvilke bransjer det skal stilles krav. Dersom markedet vurderes som modent, vil vi stille kvalifikasjonskrav og kontraktskrav. Dersom markedet er umodent, vil det stilles kontraktskrav.

I kontraktsoppfølgingsmøter vil vi videre forplikte leverandørene til særlige aksjonspunkter tilpasset den enkelte leverandør, bransje og kontrakt. Det vil særlig legges vekt på at leverandørene gjennomfører aktsomhetsvurderinger og at vi får kjennskap ikke kun til leverandørens risiko, men også de enkelte produktene på avtalen. Bergen kommune vil særlig vektlegge anerkjente internasjonale databaser på land- og produktnivå for å vurdere om leverandørens systemer er gode nok. Informasjon om disse er publisert på vår temaside for etisk handel i vårt kvalitetssystem.

I Bergen kommunes årlige "Plan for etterkontroll" vil vi definere særlige fokusområder for kontraktsoppfølgingen som skal prioriteres i løpet av året. Vi vil der definere hvilke leverandører eller bransjer som prioriteres høyest. Det kan eksempelvis dreie seg om stedlige fabrikkrevisjoner eller andre særlig arbeidskrevende oppgaver. Disse etterkontrollene vil følges opp av den sentrale samfunnsansvarsgruppen. Prioriteringene vil basere seg på hvilke leverandører eller områder som vi til enhver tid anser som viktigst å prioritere, enten fordi vi anser området for å ha spesielt høy risiko, fordi risikoen er ukjent, eller fordi det er et område hvor vi mener vi særlig kan påvirke til en positiv utvikling. Vi vil særlig prioritere umodne bransjer med risiko, og kommer i 2021 til å fortsatt ha fokus på elektriske kjøretøy.

I tillegg til det ovennevnte planmessige arbeidet, vil konkrete tips/varsler som måtte komme inn alltid prioriteres.

2.2 Etske/sosiale krav i anskaffelsesprosessen

Oppgi i hvilke anskaffelser etiske- og sosiale krav er anvendt i rapporteringsåret, inklusive anskaffelser tidligere år dersom disse er gjenstand for oppfølging; type avtale; antall leverandører som leverer på avtalene; krav i hvilke faser i anskaffelsesprosessen. Virksomheter som legger etiske- og sosiale krav til grunn i alle anskaffelser lister opp minst fem anskaffelser der kravene anses som relevante.

I hvilke anskaffelser	Type avtale	Antall leverandører på avtalen	Anvendt etiske/sosiale krav i anskaffelsesprosessen		
			Som kvalifikasjonskrav	Ved tildeling av kontrakt	Som kontraktsvilkår

Konditorvarer	Rammeavtale	1	Nei	Nei	Ja
Kontorrekvisita og skolemateriell	Rammeavtale	1	Nei	Nei	Ja
Medisinsk utstyr og medisinsk forbruksmateriell	Rammeavtale	2	Ja	Nei	Ja
Entreprise, større rehabiliteringsprosjekt	Engangskjøp	2	Nei	Ja	Ja
IKT-utstyr	Rammeavtale	2	Nei	Nei	Ja

Oppgi hvilken mal for etiske- og sosiale kontraktsvilkår og mal for kvalifikasjonskrav som er brukt i anskaffelsene listet opp i tabellen (Etisk handel Norge, Difi, egen mal, annen mal.)

Det er benyttet Bergen kommunes mal for slike krav i anskaffelsene. Bergen kommunes standardkrav er relativt like til de som er anbefalt av DFØ/Etisk handel Norge, men går lengre med tanke på hva som konkret skal gjøres i kontraktsoppfølgingsfasen.

Vi har ikke full oversikt over hvilke konkurranser som har benyttet kvalifikasjonskrav og hvilke som har benyttet kontraktskrav, da vi ikke kan sortere på dette i tallmaterialet vi får fra kontraktsadministrasjonsverktøyet vårt. Det er derfor krysset av for kontraktskrav der vi ikke vet om det er stilt kvalifikasjonskrav eller kontraktskrav.

2.3 Oppfølging av etiske- og sosiale krav i kontraktsfasen

Hvilke enkeltprodukter/varer har vært gjenstand for kontraktsoppfølging i rapporteringsåret (kan også innbefatte enkeltprodukter/varer på avtaler inngått tidligere år)?

Her har vi ikke full oversikt, da vi ikke har rapporteringsverktøy som sier noe om dette. Vi kjenner til at det er fulgt opp i møbelanskaffelser, medisinsk utstyr, mat og elektriske kjøretøy.

Beskriv oppfølgningstiltak og -aktiviteter virksomheten har gjennomført overfor leverandører i rapporteringsåret for å påse etterlevelse av de etiske- og sosiale kravene i kontraktsfasen:

Det er hovedsaklig tatt opp i kontraktsoppfølgingsmøter, men også gjennom innsendt dokumentasjon på etterlevelse av krav og dokumentasjon i henhold til hva som har vært avtalt av oppfølgingsaktiviteter. Det har også blitt gjort i form av at leverandørene fremviser egne risikostyringsverktøy og at det bes om nærmere opplysninger om leverandørkjeden (som for eksempel elbilkartleggingen).

Hvor mange leverandører har vært gjenstand for kontraktsoppfølging knyttet til etiske- og sosiale krav i rapporteringsåret (gjelder avtaler inngått i rapporteringsåret og avtaler inngått tidligere år)?

Vi har dessverre ikke sentrale tall for dette arbeidet i kommunen. Vi har minst gjennomført oppfølgingaktiviteter i fire avtaler. Men antallet er trolig langt høyere.

Er det i rapporteringsåret identifisert avvik fra de etiske- og sosiale kontraktskravene hos aktører i leverandørkjeden?

Ja

Hvis ja : Angi type avvik, hvor i leverandørkjeden avvikene er identifisert, tiltak iverksatt for å rette avvikene, samt status.

Type avvik (barnarbeid, HMS, lønn, arbeidstid, etc)	Hvor i leverandørkjeden	Tiltak iverksatt for å rette avvik	Status
Mulig avvik på HMS, urfolks rettigheter, eiendomsrettigheter, barnarbeid og miljø knyttet til elbilbransjen.	Mineralutvinning, gruve	Har bedt leverandør om å følge opp og besvare avvik og hva de vil foreta seg. Har hatt møte og er i dialog med leverandør og produsent. Det kan bli aktuelt å gi noe utvidet svarfrist.	Uavklart pt.

Beskriv erfaringer i arbeidet med anvendelse av etiske- og sosiale krav i anskaffelsesprosessen.

Vi opplever at vi fortsatt ikke har tilstrekkelig erfaring til å vite hva som er den mest hensiktsmessige metoden for å arbeide med etisk handel i anskaffelsene. Det er en utfordring at det er selgere/kontaktpersoner hos leverandørene som deltar i kontraktsoppfølgingsmøter. De har gjerne lite innsikt i- og erfaring med- etisk handel, da det er andre i organisasjonen som jobber med dette. Det er likevel vanskelig å trekke konklusjoner på nåværende tidspunkt, da vi tenker at det også fra leverandørenes side er behov for tettere koordinering og samarbeid i egen organisasjon, slik at kundene får den informasjonen de har behov for. Vi regner med å kunne trekke konklusjoner etter en stund, men ser at det er behov for å teste dette ut over noe tid.

3. PÅDRIVERROLLE

Pådriverrolle, dialog og kommunikasjon

Foto: Shutterstock

3. PÅDRIVERROLLE, DIALOG OG KOMMUNIKASJON

3.1 Øke oppslutning internt og eksternt

Har virksomheten gjennomført tiltak/aktiviteter internt og eksternt i rapporteringsåret for å øke bevisstheten, kunnskapen og oppslutningen om etisk handel.

Ja

Hvis ja, beskriv tiltak/aktiviteter

Type tiltak	Formål	Målgruppe
Vi har holdt en rekke innlegg på ulike samlinger og konferanser om elbilkartleggingen.	Sende tydelige signaler om hva vi forventer av bransjen.	Bransjeorganisasjoner, leverandører, andre innkjøpsmiljøer
Vi har bidratt til utarbeidelse av casebeskrivelse for DFØ, for veiledning om hvordan en kan jobbe med dette.	Opplæring til andre innkjøpere.	Offentlige innkjøpere.
Vi har gjennomført møter med alle relevante avdelinger for å undersøke hvor det er behov for nærmere opplæring/veiledning.	Sørge for at rutiner følges og finne ut hva som fungerr/ikke fungerer. Få kjennskap til risiko.	Innkjøpere og kontraktsforvaltere.

3.2 Kommunikasjon

Hvordan virksomheten kommuniserer internt om sitt arbeid med etisk handel.

Vi har hatt mest fokus på ekstern informasjon i 2020. Vi ønsker i 2021 å jobbe tettere på fagmiljøene innenfor bygg- og anlegg, for å løfte temaene ytterligere også der.

Hvordan virksomheten kommuniserer eksternt om sitt arbeid med etisk handel.

Dette er beskrevet nærmere over.

Kontakt:

Bergen kommune

Juni Lexau

juni.lexau@bergen.kommune.no

93094014